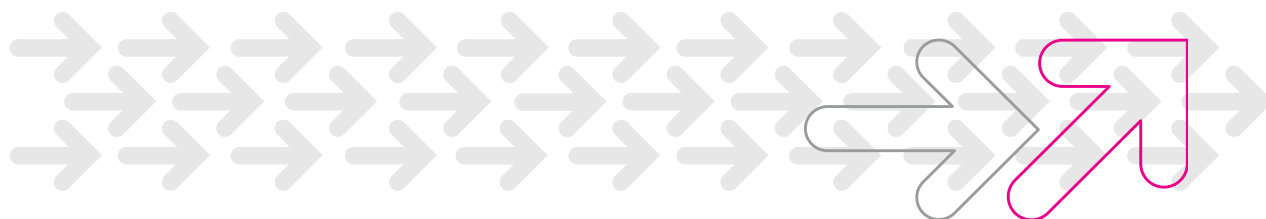

Nota de premsa

Ivàlua i Fundació Bofill

27 de setembre de 2022

Els programes de formació i suport al professorat que cerquen millorar les seves expectatives envers l'alumnat tenen un impacte positiu en l'acció docent i en els aprenentatges

Les expectatives del professorat sobre el potencial d'aprenentatge dels alumnes condiciona la seva autoestima i resultats acadèmics. L'evidència confirma que hi ha programes que aconsegueixen modificar aquestes expectatives en benefici de les oportunitats de l'alumnat.

Els programes que cerquen millorar les expectatives docents funcionen quan inclouen feedback al professorat sobre els resultats dels alumnes en proves externes, observacions d'aula per part dels formadors del programa i implicació del mateix professorat en el disseny dels canvis a implementar a classe.

Els programes més efectius tenen una durada de dos o tres trimestres i inclouen al voltant de quatre seminaris en petits grups i un seguiment individualitzat del disseny i implementació del pla d'acció de cada docent.

Els alumnes més beneficiats d'aquests programes són aquells sobre els que pesen pitjors expectatives i on hi ha més biaixos: alumnat amb baix estatus socioeconòmic, minories ètniques, immigrants i amb pitjor expedient acadèmic.

Coneixem les xifres d'absentisme, fracàs i abandonament escolar que caracteritzen el nostre sistema educatiu. Per exemple, des de l'any 2008 fins a dia d'avui, Catalunya i Espanya han vist reduïdes a més de la meitat les xifres globals de joves que abandonen prematurament els estudis. Si l'any 2007, la taxa de joves abandonadors es trobava a Catalunya en el 33%, aquest percentatge se situa el 2021 en el 14,8%. I malgrat tot, es tracta d'una taxa que col·loca Catalunya al capdavant del rànquing de països europeus en incidència d'aquesta problemàtica; tan sols Romania, amb un 15,3% de joves abandonadors, supera la taxa

catalana. I el que és especialment destacable: **entre els joves procedents de col·lectius vulnerables –joves estrangers, de famílies amb baix nivell d'estudis o de renda– les taxes d'abandonament més que dupliquen la mitjana.**

Alhora, en els darrers dos anys hem estat també testimonis dels **efectes perjudicials que la desvinculació escolar provocada per la pandèmia ha tingut sobre els aprenentatges i estat socioemocional dels alumnes.** I hem pogut constatar com aquests perjudicis han estat especialment significatius entre els **alumnes socialment i econòmicament més desfavorits** i amb més dificultats d'aprenentatge, justament aquells més necessitats d'un entorn escolar acollidor i motivador.

Des del món de la política, la pràctica i la recerca educativa s'enforteix l'interès per reduir aquestes desigualtats educatives en base a criteris de justícia social i amb l'objectiu de millorar les oportunitats vitals del conjunt d'infants i joves del país. Són múltiples els àmbits d'actuació que s'obren per treballar en aquesta direcció: lluitar contra la segregació escolar, un finançament més just dels centres educatius, programes de prevenció de l'absentisme, més recursos d'orientació i suport per als alumnes que més ho necessiten, beques, activitats extraescolars gratuïtes i de qualitat, adequació curricular, formació i acompanyament als professionals de l'educació, etc.

Dins l'àmbit que té a veure amb la formació i el desenvolupament professional del docent, es dibuixa una línia d'intervenció especialment prometedora: els **programes que cerquen ajustar i millorar les expectatives docents sobre el potencial d'aprenentatge dels seus alumnes.** Parlem de programes que inclouen seminaris formatius grupals i seguiment individualitzats dels docents duts a terme per personal formador especialista i que s'adrecen a treballar al voltant de tres dimensions: a) el comportament i la pràctica docent; b) la consciència sobre l'efecte de les seves expectatives; c) les creences subjacents a les expectatives.

Són programes prometedors perquè sabem des de fa dècades que **les expectatives docents són poderoses i, per la via del reconeixement, la confiança i el tracte diferencial, poden empènyer els aprenentatges dels alumnes en un sentit o en un altre (és el conegut "efecte Pigmalión").** En aquest sentit, la correcció de possibles expectatives negatives esbiaixades sobre el potencial d'aprenentatges d'una part de l'alumnat (estudis recents indiquen que aquests biaixos negatius afecten sobretot a l'alumnat pobre, immigrant o amb necessitats educatives) i la seva transformació en projeccions ajustades i motivadores pot ser un instrument efectiu en la lluita contra la desafecció escolar que motiva els mals resultats educatiu i, en darrer terme, l'abandonament dels estudis.

En el marc del projecte **Què funciona en educació?**, l'Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques (Ivàlua) i la Fundació Bofill **presenten un informe que revisa els resultats d'una trentena d'estudis que analitzen de forma rigorosa l'impacte de programes implementats i avaluats arreu del món que tenen com a propòsit treballar en la millora i ajust de les expectatives docents envers el seu alumnat.**

Aquest informe permet conèixer amb més finor quin efecte tenen aquests programes en el canvi d'expectatives dels docents i, en darrera instància, en la millora de la motivació i resultats d'aprenentatge dels alumnes; saber quines són les claus de l'èxit de les intervencions i quins els perfils d'alumnes que més se'n poden beneficiar.

L'INFORME

Són efectius els programes que intervenen sobre les expectatives del professorat envers l'alumnat?

Les principals conclusions i recomanacions d'aquest informe són:

En quins programes es fixa la revisió?

Aquesta revisió se centra en aquells programes o intervencions que cerquen, de forma central, una correcció de les expectatives esbiaixades del professorat envers l'aprenentatge del seu alumnat i una millora general d'aquestes. Aquestes intervencions de revisió i millora de les expectatives del professorat poden ser de tres grans tipus, segons l'objecte de la modificació:

- ✓ El comportament del professorat: se cerca que el professorat utilitzi determinats comportaments associats a aquells docents que típicament tenen altes expectatives cap al seu alumnat.
- ✓ La consciència sobre l'efecte de les expectatives: l'objectiu és que el professorat conegui els efectes de tenir expectatives esbiaixades o inadequades sobre grups particulars i fer-lo reflexionar entorn de les conseqüències d'aquestes expectatives en l'aprenentatge i els processos socioafectius de l'alumnat.
- ✓ Les creences subjacents a les expectatives esbiaixades del professorat: l'objectiu és reflexionar i modificar les creences del professorat que sostenen les seves expectatives esbiaixades.

Són efectius els programes de millora de les expectatives docents?

- ✓ De forma general, es detecta que els programes de formació i suport al professorat que cerquen millorar les seves expectatives tenen un impacte positiu lleu en l'acció docent i en el rendiment acadèmic de l'alumnat.
- ✓ L'impacte en el rendiment es constata tant a primària com a secundària i en matèries diverses.
- ✓ També s'observen efectes positius en la millora de les competències socioemocionals dels alumnes adolescents: autoconcepte, autoeficàcia i implicació en l'aprenentatge, percepció d'autonomia, disminució de relacions problemàtiques i conflictes de disciplina.
- ✓ Cal tenir en compte que aquests resultats no són homogenis entre els diferents estudis, cosa que porta a concloure que l'efectivitat d'aquest tipus d'intervenció no està sempre garantida i que, per tant, és sensible a les condicions d'aplicació i a diverses variables contextuais.

Quines són les característiques dels programes més exitosos?

- ✓ **Implicació del professorat.** Un factor d'èxit és aconseguir implicar de manera activa el professorat fent-lo dissenyar els canvis que implementarà a l'aula. Els elements de canvi no són imposats, sinó que són planificats pel mateix professorat amb el suport del personal formador.
- ✓ **Contextualització a l'aula.** Les intervencions efectives no es basen tant en la vessant teòrica o en compartir resultats generals de la recerca, sinó en mostrar els resultats concrets que determinat alumnat de l'aula ha aconseguit en altres programes o en avaluacions realitzades per altres professionals.
- ✓ **Feedback.** Les intervencions més efectives donen feedback concret al professorat sobre com aquest actua de manera diferent segons el tipus d'alumnat de la seva aula, a partir d'observacions prèvies obtingudes del seu ensenyament quotidià.
Un element clau del feedback és poder compartir amb el docent els resultats obtinguts pels seu alumnat en avaluacions externes.
- ✓ **Consciència de necessitat de canvi.** Els programes més efectius són aquells que aconsegueixen crear en el professorat una necessitat de canvi, cosa que es pot assolir donant informació sobre l'existència d'expectatives esbiaixades per part seva, i de les conseqüències d'aquestes expectatives sobre el seu ensenyament i els futurs resultats de l'alumnat.
- ✓ **Durada i estructura.** Els programes més efectius tenen una durada de dos o tres trimestres i inclouen al voltant de quatre seminaris en petits grups i un seguiment individualitzat del disseny i implementació del pla d'acció de cada docent.

Quin és el professorat i l'alumnat més beneficiat d'aquests programes?

- ✓ **Professorat.** Els impactes més significatius en el canvi d'expectatives s'observen entre el professorat en actiu de primària i el professorat en formació a la secundària.
- ✓ **Alumnat.** Els alumnes més beneficiats d'aquests programes són aquells sobre els que pesen pitjors expectatives i on hi ha més biaixos: alumnat amb baix estatus socioeconòmic, minories ètniques, immigrants i amb pitjor expedient acadèmic.

Recomanacions

Les conclusions de l'estudi justifiquen la necessitat **d'incorporar els programes dirigits a corregir els biaixos i millorar les expectatives del professorat com a part nuclear dels continguts de la formació inicial, inductiva i permanent del professorat**, tenint en compte les següents especificacions:

- Tenint en compte que els majors efectes es concentren en la població amb pitjors resultats d'aprenentatge previs, l'alumnat de baix estatus socioeconòmic, provinent de minories ètniques i d'origen immigrant, es recomana potenciar aquests programes entre els equips directius i docents en centres amb una proporció significativa d'aquest tipus d'alumnat.
- Tenint en compte els factors d'èxit dels programes, es recomana que aquests potenciïn el contrast amb resultats d'avaluacions externes de l'alumnat, el feedback personalitzat i el rol actiu del professorat per decidir quins canvis implementar en la seva docència quotidiana.
- Tenint en compte que l'abast de l'impacte d'aquests programes, s'aconsella la implementació d'aquests programes en l'etapa de primària com de secundària i tant en la fase de formació del professorat, com en formació continuada del professorat ja en actiu i amb una experiència docent significativa.
- Tenint en compte que els biaixos de les expectatives es produeixen, sobretot, durant les primeres setmanes i mesos en què el professorat fa docència a un alumnat desconegut, s'aconsella que aquest tipus de formació es promogui durant el primer trimestre de contacte entre docent i alumnes.
- Tenint en compte que ens trobem davant d'un tipus d'intervenció poc estudiada i sobre la qual existeix molt poca evidència acumulada, es recomana la realització de més estudis, especialment de caràcter experimental i longitudinal amb poblacions diverses, per establir amb més fiabilitat la seva efectivitat.

El projecte

El projecte **Què funciona en educació?**, promogut per Ivàlua i la Fundació Bofill, té per objectiu revisar les evidències generades per la recerca rigorosa al voltant de les polítiques i els programes que milloren els aprenentatges, per tal d'informar el disseny de les polítiques educatives.

- En primer lloc, recollir evidències del que funciona en alguns àmbits clau de la **política educativa**; per a fer-ho, es publiquen revisions anuals de l'evidència al voltant de quatre temes clau.
- En segon lloc, informar les polítiques educatives; es programen un cicle de **seminaris** amb actors responsables del disseny d'intervencions, per contextualitzar les troballes i debatre al voltant de les seves implicacions en el context català.
- Finalment, el projecte vol estendre a la **comunitat educativa** la necessitat de fonamentar les pràctiques i les polítiques en l'evidència ja existent sobre el que funciona, així com promoure la incorporació d'aquests aprenentatges en les estratègies dels actors.

Més informació del projecte:

<https://ivalua.cat/ca/projecte-tematic/educacio/que-funciona-en-educacio>

<https://fundaciobofill.cat/que-funciona-en-educacio-evidencies-la-millora-educativa>

Els organitzadors

L'**Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques, Ivàlua**, és un consorci participat per la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona i la Universitat Pompeu Fabra. La missió d'Ivàlua és promoure l'avaluació de polítiques públiques a Catalunya, com a eina de millora de l'acció de govern i de retiment de comptes democràtic.

En el marc d'aquesta missió, Ivàlua té entre les seves finalitats la col·laboració amb les administracions públiques i entitats de caràcter social per a desenvolupar activitats d'**avaluació**, per **promoure l'ús efectiu dels resultats de l'avaluació** per part de les autoritats competents i per fer **difusió dels resultats** de l'avaluació al conjunt de la societat.

La **Fundació Bofill** és una fundació cultural privada creada l'any 1969. Des d'aleshores, les actuacions que duu a terme promouen el coneixement de la societat catalana, el debat de les noves idees i propostes per avançar cap a una major justícia social, i l'actuació de persones i col·lectius diversos que també busquin la transformació i el canvi social. Des de l'any 2009, la Fundació Bofill centra el conjunt de la seva activitat com a un *Think-and-Do tank* al voltant de l'educació i el seu context social, **impulsen iniciatives, recerques i debats per transformar l'educació a Catalunya**.

Annex

Dades de contacte

Contacte per concertar entrevistes o demanar materials complementaris:

Ivàlua:

Jordi Sanz – 676 72 05 19 – jordi.sanz@ivalua.cat

Jordi Miras – 678 43 98 39 – jordi.miras@ivalua.cat

Fundació Bofill:

Miquel Àngel Alegre – 620 91 85 77 – malegre@fbofill.cat

Materials complementaris

Web Ivàlua: ivalua.cat

Web Fundació Bofill: fundaciobofill.cat

Característiques de l'estudi

Informe: Són efectius els programes que intervenen sobre les expectatives del professorat envers el seu alumnat?

Autor: Marc Lafuente Martínez, consultor independent.

Disponible a:

<https://fundaciobofill.cat/publicacions/expectatives-professorat>

<https://ivalua.cat/ca/projecte-tematic/educacio/que-funciona-en-educacio>

Sobre l'estudi

- ✓ Aquesta revisió està integrada per: una metaanàlisi i revisió narrativa de 19 avaluacions metodològicament robustes; 7 estudis experimentals i quasiexperimentals. Més de la meitat d'aquestes recerques avaluen programes duts a terme als Estats Units.

- ✓ En conjunt, es destaca que l'evidència disponible sobre els impactes d'aquests programes és força minsa, cosa que fa ser cautelós respecte a les conclusions de l'estudi i du a recomanar la realització d'estudis sobre aquesta temàtica, especialment dins les nostres coordenades culturals, ja que no s'identifica cap estudi portat a terme al sud d'Europa.
- ✓ Alhora, els resultats de les avaluacions identificades no són homogenis entre els diferents estudis, cosa que porta a concloure que l'efectivitat d'aquest tipus d'intervenció no està sempre garantida i que, per tant, és sensible a les condicions d'aplicació i a diverses variables contextuals.

En quins programes es fixa la revisió?

Aquesta revisió es fixa en intervencions de revisió i millora de les expectatives del professorat poden ser de tres grans tipus, segons l'objecte de la modificació:

- ✓ **El comportament del professorat:** se cerca que el professorat utilitzi determinats comportaments associats a aquells docents que típicament tenen altes expectatives cap al seu alumnat.
- ✓ **La consciència sobre l'efecte de les expectatives:** l'objectiu és que el professorat conegui els efectes de tenir expectatives esbiaixades o inadequades sobre grups particulars i fer-lo reflexionar entorn de les conseqüències d'aquestes expectatives en l'aprenentatge i els processos socioafectius de l'alumnat.
- ✓ **Les creences subjacents a les expectatives esbiaixades del professorat:** l'objectiu és reflexionar i modificar les creences del professorat que sostenen les seves expectatives esbiaixades.

Exemple destacat

Una intervenció per corregir expectatives esbiaixades amb l'ús de resultats d'avaluació de l'alumnat

Ritzema *et al.* (2016) van desenvolupar un programa d'intervenció a Holanda per a 35 docents de 2n i 3er de primària. L'estudi se centra en els efectes de les expectatives docents sobre 361 estudiants, i en com aquestes expectatives canvien a través de la retroalimentació que s'ofereix al llarg de la intervenció.

A l'inici de la intervenció, els docents construeixen una rúbrica amb cinc nivells diferents de consecució sobre els continguts i habilitats del seu currículum de matemàtiques per a aquell curs: sota mínim, mínim, bàsic, competent i avançat. Es dona als docents un conjunt de trenta preguntes d'avaluació estandarditzades de matemàtiques, i escullen per als últims quatre nivells quines preguntes s'haurien de

saber resoldre. Tot seguit, cada docent ha d'especificar, segons aquesta rúbrica, el nivell de consecució al qual pensa que arribarà cada alumne/a al final de curs (explicitació de l'expectativa inicial).

L'alumnat resol el conjunt de trenta qüestions matemàtiques, i es donen els resultats al professorat perquè pugui contrastar i identificar diferències entre els resultats reals de cada estudiant i les expectatives inicialment atribuïdes a cadascú. Seguidament, el professorat treballa de manera col·laborativa i es posen en comú les principals conclusions a què ha arribat cada docent. Igualment, en el grup, el professorat proposa estratègies docents i socioemocionals concretes per donar suport a determinats/des estudiants.

Després d'obtenir tota aquesta informació, cada docent ha d'assignar, novament, un nivell de consecució que pressuposa per a final de curs per a cada estudiant, mantenint o modificant l'expectativa inicial. Aquesta intervenció es porta a terme durant el primer trimestre, i al professorat se li demana, doncs, l'expectativa prevista per al mes de maig o juny.

El professorat modifica positivament les expectatives sobre el 25,4% de l'alumnat. Es consideren pitjors expectatives per al 2,9% de l'alumnat. A final de curs es passen novament les mateixes trenta qüestions que a l'inici de curs per avaluar l'alumnat en matemàtiques, i es comparen ambdós grups: l'alumnat de qui la seva expectativa ha millorat, amb l'alumnat de qui l'expectativa s'ha mantingut igual.

L'estudi troba que aquell alumnat respecte al qual els docents han millorat les expectatives aconsegueixen a final de curs un resultat millor que a la primera prova de matemàtiques: la magnitud de l'efecte es considera gran ($d = 0,80$). L'estudi diferencia entre aquells estudiants dels nivells més baixos de consecució i els estudiants de nivells alts. Pel que fa a l'alumnat amb resultats baixos, aquells sobre qui els seus docents milloren les expectatives obtenen millors resultats que aquells sobre qui es mantenen les mateixes expectatives. No obstant això, l'anàlisi de l'alumnat amb bons resultats mostra que aquell alumnat sobre el qual es mantenen les mateixes expectatives obtenen millors resultats que aquells sobre qui les expectatives milloren.